

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาค้นคว้ามีวัตถุประสงค์เพื่อจัดทำรูปแบบการฝึกปฏิบัติการพยาบาลในระบบการศึกษาทางไกล มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ซึ่งมีการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- 2.1 ความหมายและรูปแบบการจัดการศึกษาพยาบาลในระบบการศึกษาทางไกล
- 2.2 การจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติการพยาบาลในระบบการศึกษาทางไกล
- 2.3 วิธีการจัดฝึกปฏิบัติการพยาบาลในระบบการศึกษาทางไกล
- 2.4 ข้อบังคับและประกาศที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทางการพยาบาล
- 2.5 เกณฑ์การประกันคุณภาพมหาวิทยาลัยอาเซียน (AUN-QA) กับการประกันคุณภาพหลักสูตร
- 2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ความหมายและรูปแบบการจัดการศึกษาพยาบาลในระบบทางไกล

2.1.1 ความหมายของการศึกษาทางไกล

ระบบการศึกษาทางไกล เป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่เกิดขึ้นเพื่อการขยายโอกาสทางการศึกษาตอบสนองความต้องการของบุคคลและสังคม ศาสตราจารย์ ดร.วิจิตร ศรีสอาน อธิการบดีผู้ก่อตั้งมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชได้ให้ความหมายของ “การเรียนการสอนทางไกล ” (Distance Learning) ว่าหมายถึง ระบบการเรียนการสอนที่ไม่มีชั้นเรียนแต่อาศัยสื่อประสม ได้แก่ สื่อทางไปรษณีย์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และการสอนเสริม รวมทั้งศูนย์บริการการศึกษาเป็นหลัก โดยมุ่งให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองโดยอยู่กับบ้านไม่จำเป็นต้องมาเข้าชั้นเรียนตามปกติ นอกจากนี้ยังให้ความหมายของ “ การสอนทางไกล ” ว่าหมายถึง การสอนที่ผู้เรียนและผู้สอนอยู่ไกลกัน แต่สามารถมีกิจกรรมการเรียนการสอนรวมกันได้ โดยอาศัยสื่อประสมเป็นสื่อการเรียนการสอน โดยผู้เรียนและผู้สอนจะมีโอกาสพบกันอยู่บาง ณ ศูนย์บริการการศึกษาเท่าที่จำเป็น การเรียนรูสวนใหญ่เกิดขึ้นจากสื่อประสมที่ผู้เรียนใช้เรียนด้วยตนเองในเวลาและสถานที่ที่สะดวก (วิจิตร ศรีสอาน, 2529)

การศึกษาทางไกลมีแนวคิดมาจากการให้การศึกษาที่ถ่ายทอดเนื้อหาสาระ ทักษะ และเจตคติผ่านสื่อการสอน โดยให้ผู้เรียนสามารถศึกษาได้ด้วยตนเอง เป็นการพัฒนามาจากข้อจำกัดหรือความจำเป็นเบื้องต้นสำหรับผู้เรียนที่ไม่สามารถเข้าเรียนในชั้นเรียนได้ด้วยสาเหตุต่างๆ ผู้สอนจึงเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเรียนชดเชยได้โดยการส่งเอกสารและสื่อต่างๆ ให้ทางไปรษณีย์ จากนั้นผู้เรียนก็ทำงานตามที่ได้รับมอบหมายส่งให้กับผู้สอนทางไปรษณีย์เช่นเดียวกัน ต่อมาได้มีการพัฒนาเป็นการศึกษาในระบบเปิดเพื่อเปิดโอกาสแก่ผู้ต้องการศึกษาและตอบสนองความจำเป็นของบุคคลและสังคมทั่วไป โดยกลุ่มประเทศในยุโรปเรียกการศึกษาในลักษณะนี้ว่าเป็นการศึกษาทางไกล

การศึกษาทางไกล (distance education) มีชื่อเรียกแตกต่างกันตามวิวัฒนาการและแนวคิดทางการจัดการศึกษาของแต่ละประเทศ และนักวิชาการแต่ละคน เช่น การศึกษาทางไกล หรือ การเรียนทางไกล การศึกษาด้วยตนเอง การศึกษาอิสระ การศึกษาทางไปรษณีย์ การเรียนหรือการศึกษาระบบเปิด การเรียนที่บ้าน การศึกษาไร้พรมแดน เป็นต้น ซึ่งคำเรียกต่างๆ ที่กล่าวมานั้นล้วนแสดงให้เห็นลักษณะหรือรูปแบบที่สะท้อนความหมายของการศึกษาทางไกลในแต่ละลักษณะที่จัดขึ้น ในที่นี้จะแสดงความหมายของคำว่า การศึกษาทางไกลเท่านั้น เพราะเป็นความหมายที่ได้รับการยอมรับในลักษณะที่เป็นกลางที่สุด รวมทั้งเป็นคำที่เป็นที่รู้จักและได้รับความนิยมนในประเทศไทยมากกว่าคำอื่น (ประยูร ศรีประสาธน์, 2544) ในการอธิบายถึงการจัดการศึกษาและการเรียนการสอนที่ผู้สอนและผู้เรียนอยู่ห่างจากกัน

2.1.2 รูปแบบและลักษณะสำคัญของการศึกษาทางไกล

สมประสงค์ วิทย์เกียรติ (2544) ได้แบ่งรูปแบบการเรียนการสอนในระบบการศึกษาทางไกลไว้ 3 รูปแบบ ดังนี้

1) การเรียนการสอนรายบุคคล เป็นการเรียนการสอนที่ผู้เรียนแต่ละคนดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ตามลำพัง เป็นการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ได้ตามความต้องการและตามความสามารถของตนเอง การเรียนการสอนเป็นรายบุคคลเกิดขึ้นจากข้อจำกัดในเรื่องเวลาเรียน การมีงานประจำ ถิ่นที่อยู่โดดเดี่ยวห่างไกล ความพิการของแต่ละคนหรือด้วยเหตุผลจากความต้องการเรียนรู้เฉพาะอย่าง

2) การเรียนการสอนแบบกลุ่ม เป็นการเรียนการสอนที่ผู้เรียนหลายคนมารวมกลุ่มกันมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และมีส่วนช่วยกันและกันในการเรียนรู้

3) การเรียนการสอนแบบมวลชน เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแก่ผู้เรียนจำนวนมาก เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเอง หรือพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง หรือของชุมชน การเรียนการสอนแบบมวลชนเป็นการจัดการศึกษาที่ใช้เวลาน้อยแต่ได้กลุ่มเป้าหมายมากจึงเหมาะสมสำหรับการเรียนการสอนแบบแจ้งข้อมูลข่าวสารให้มวลชนได้รับรู้ โดยไม่ต้องเสียเวลามากสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้รายบุคคลหรือแบบกลุ่ม

ในระบบการศึกษาทางไกลผู้จัดการเรียนการสอนอาจเลือกรูปแบบที่แตกต่างกันตามสถานการณ์และตามความเหมาะสมของกลุ่มเป้าหมายของตน ไม่มีรูปแบบใดสมบูรณ์แบบสำหรับทุกสถาบันการศึกษา ในบางสถาบันอาจใช้รูปแบบมากกว่าหนึ่งรูปแบบผสมผสานกันเพื่อให้ได้รูปแบบที่ให้ประโยชน์แก่ผู้เรียนมากที่สุดการจัดการเรียนการสอนทางไกล ส่งเสริมกันทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพสูงสุด

การศึกษาทางไกลมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากการศึกษารูปแบบปกติ ลักษณะเหล่านี้ทำให้จำเป็นต้องใช้เวลายาวนานในการพัฒนาสื่อการเรียน มีการแบ่งงานกันทำเพื่อให้บริการที่ตอบสนองต่อผู้เรียนจำนวนมาก มีรูปแบบวิธีดำเนินงานเป็นพิเศษที่ไม่สามารถนำรูปแบบและลักษณะการทำงานในสถาบันการศึกษา

ระบบแบบดั้งเดิมมาใช้ได้ (วิจิตร ศรีสอ้าน ประยูร ศรีประสาธน์ และประจวบจิตร คำจัตุรัส, 2544) ลักษณะสำคัญเหล่านี้ ได้แก่

1) ผู้เรียนและผู้สอนอยู่ห่างจากกัน ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดที่ผู้เรียนไม่ได้ศึกษาในห้องเรียนปกติ จึงมีโอกาสได้พบปะได้รับความรู้จากผู้สอนน้อยกว่าการศึกษาตามปกติ และจากความจริงที่ว่า การเรียนรู้ไม่ได้เกิดขึ้นจากการสอนในห้องเรียนโดยมีครูเป็นผู้สอนเท่านั้น แต่เกิดจากการใช้สื่อการเรียนที่ทำไว้ และแจกจ่ายให้บริการแก่ผู้เรียนโดยตรง และไปยังส่วนรวมที่ผู้เรียนสามารถยืมใช้ ทั้งนี้ ในบางกรณีที่จัดให้มีการสอนรวมแบบเผชิญหน้าโดยตรงซึ่งจะเรียกการสอนแบบนี้ว่า การสอนเสริม มีขึ้นเพื่อเพิ่มเติมเนื้อหาสาระการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนเพิ่มเติมจากสื่อต่างๆ ที่ได้จัดไว้ให้แล้ว และเพื่อเป็นการอภิปรายหรือฝึกปฏิบัติหรือเพิ่มพูนประสบการณ์ หรือตอบปัญหา อันเกิดจากความไม่เข้าใจที่ปรากฏในสื่อการสอนที่จัดทำไว้ให้

2) เน้นผู้เรียนเป็นจุดศูนย์กลางในการเรียน การเรียนการสอนปกติจะเป็นการเรียนในห้องเรียนตามเวลาหรือตารางสอนในสถานที่สถานศึกษาที่กำหนด โดยมีลักษณะที่ผู้สอนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ ด้วยวิธีการบอกเล่าหรืออธิบายตามที่ผู้สอนกำหนด แต่การเรียนในระบบทางไกลจะมีลักษณะที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การเรียนโดยผู้เรียนมีอิสระในการเลือกเรียนเนื้อหาสาระ เวลาเรียน และสถานที่ตามที่ตนเองเห็นสมควร พร้อมทั้งกำหนดวิธีการเรียนและการควบคุมการเรียนด้วยตนเอง วิธีการเรียนจะเป็นการเรียนด้วยตนเองจากสื่อที่สถาบันการศึกษาจัดบริการ รวมทั้งสื่อเสริมอื่นๆ ที่ผู้เรียนสามารถหาได้เอง

3) ใช้สื่อและเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการบริหารและบริการหลัก สื่อส่วนใหญ่จะใช้จะเป็นสื่อสิ่งพิมพ์เป็นหลัก โดยจัดส่งให้ผู้เรียนทางไปรษณีย์พร้อมกับเทปวิทยุและวีดิทัศน์ที่จัดทำขึ้น ร่วมกับการออกอากาศรายการวิทยุและโทรทัศน์ที่มีใช้กันอย่างแพร่หลาย แต่ในบางกรณีที่ระบบการออกอากาศรายการวิทยุและโทรทัศน์มีปัญหาด้านการรับฟังรับชมในบางเวลาหรือในบางพื้นที่ สถาบันศึกษาอาจจัดส่งเทปรายการวิทยุหรือวีดิทัศน์ไปไว้ตามศูนย์บริการต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนมายืมไปใช้สำหรับฟังหรือชมได้ ในปัจจุบันเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และการสื่อสารมีการพัฒนาไปอย่างมาก สื่อการศึกษาจึงได้พัฒนาสู่การใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ผ่านระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์เพิ่มมากขึ้น

4) ดำเนินงานและควบคุมคุณภาพในรูปองค์คณะบุคคล การศึกษาทางไกลมีระบบควบคุมคุณภาพอย่างเข้มงวดเคร่งครัด ความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาจึงมีได้้อยู่ภายใต้บุคคลใดบุคคลหนึ่ง หากแต่มีการดำเนินงานในรูปองค์คณะบุคคล มีองค์กรหลายองค์กรรับผิดชอบแบ่งงานกันทำที่สามารถตรวจสอบได้ในทุกขั้นตอนการทำงาน เช่น องค์กรที่รับผิดชอบการพัฒนาหลักสูตร รับผิดชอบการผลิตสื่อการศึกษา รับผิดชอบการวัดและประเมินผลการศึกษา เป็นต้น

5) มีการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ กระบวนการสอนได้รับการกำหนดและออกแบบอย่างเป็นระบบตั้งแต่หน่วยการสอนหรือผู้สอนผ่านไปยังศูนย์ผลิตสื่อการสอน จากนั้นส่งต่อไปยังผู้เรียน ส่วนการติดต่อที่มาจากผู้เรียนนั้น ผู้เรียนจะจัดส่งกิจกรรมมายังสถานศึกษาและหน่วยงานในสถานศึกษา จากนั้นจะส่งกิจกรรมต่อ

ให้กับผู้สอนตามระบบผู้สอนเพื่อให้ผู้สอนตรวจตามมาตรฐานคุณภาพที่กำหนดไว้ ในส่วนของการพัฒนาหลักสูตรผลิตเอกสารตลอดจนสื่ออื่นๆ จะมีการดำเนินการในลักษณะคณะบุคคลที่ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญ ทั้งในด้านเนื้อหา ด้านสื่อ และด้านการวัดและประเมินผล จึงเป็นการดำเนินงานที่มีการควบคุมมาตรฐานและคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด มีการใช้ความรู้ประสบการณ์และความคิดเห็นจากบุคคลหลายฝ่ายเพื่อให้ได้ผลงานที่มีมาตรฐานและประสิทธิภาพอย่างแท้จริง

6) ใช้กระบวนการทางอุตสาหกรรมในการถ่ายทอดเนื้อหาสาระไปสู่ผู้เรียน เนื่องจากการสอนและการจัดบริการการสอนให้แก่ผู้เรียนจำนวนมากในเวลาเดียวกัน การผลิตและจัดส่งสื่อการศึกษา จึงต้องทำในลักษณะทางอุตสาหกรรม คือ มีการผลิตจำนวนมาก มีการใช้เทคโนโลยีการผลิตที่เป็นระบบ มีการนำขั้นตอนทางอุตสาหกรรมมาใช้ มีการร่วมมือประสานกันระหว่างหน่วยงานมีการวางแผนอย่างเป็นระบบและให้ความสำคัญกับการตรวจสอบคุณภาพเป็นอย่างยิ่ง

7) เน้นด้านการผลิตและจัดส่งสื่อการสอนมากกว่าทำการสอนโดยตรงในระบบที่เป็นการสอนตามปกติ บทบาทของผู้สอนจะทำหน้าที่สอนซึ่งถือเป็นส่วนสำคัญของความสำเร็จในการเรียนของผู้เรียน แต่ในระบบเปิดซึ่งเป็นการศึกษาทางไกลการสอนจะเปลี่ยนจากการสอนรายบุคคล มาเป็นการสอนให้กับผู้เรียนจำนวนมาก วิชาที่สอนก็เป็นผลจากความร่วมมือระหว่างผู้เชี่ยวชาญหลายฝ่าย นอกจากนี้สถาบันการศึกษาจะมีหน่วยงานภายในที่ตั้งขึ้นเพื่อรับผิดชอบในการจัดส่งเอกสารและสื่อการศึกษาการประเมินผลการเรียนและการสอนเสริมในศูนย์บริการในภูมิภาคต่างๆ เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้เรียนจำนวนมาก

8) มีการจัดตั้งหน่วยงานและโครงสร้างให้การสนับสนุนการสอนและบริการผู้เรียน แม้ผู้เรียนและผู้สอนจะอยู่ห่างกันแต่ก็จะได้รับการสนับสนุนจากสถาบันการศึกษาที่จัดการศึกษาทางไกลด้วยการจัดตั้งศูนย์การศึกษาประจำท้องถิ่นหรือประจำภาค เพื่อให้การบริการการศึกษาด้วยการเชิญบุคลากรท้องถิ่น หรือใช้ทรัพยากรท้องถิ่นเป็นส่วนเสริมของการจัดการศึกษาด้วย

9) ใช้การสื่อสารติดต่อแบบ 2 ทาง การติดต่อระหว่างผู้เรียนและผู้สอนในระบบการศึกษาทางไกลจะอยู่ในรูปการติดต่อแบบ 2 ทาง ซึ่งเดิมส่วนใหญ่จะใช้ทางจดหมายและโทรศัพท์ แต่ในปัจจุบันจะใช้การสื่อสารผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์เพิ่มมากขึ้น

2.1.3 การจัดการศึกษาในระบบการศึกษาทางไกลในต่างประเทศ

การจัดการเรียนการสอนนอกชั้นเรียนได้เริ่มต้นขึ้นในหลายประเทศ โดยเริ่มต้นจากกลุ่มผู้เรียนที่ไม่สามารถเข้าศึกษาในระบบปกติได้ และขยายสู่การศึกษาเพื่อเพิ่มพูนทักษะในการประกอบอาชีพ และในระดับอุดมศึกษา ดังตัวอย่างต่อไปนี้ (Weinbren, 2015)

ปลายปี พ.ศ. 2463 (ค.ศ.1920) สหภาพโซเวียตได้จัดการศึกษาทางไกลโดยปรับวัตถุประสงค์ให้แตกต่างไปจากเดิมที่มุ่งจัดการศึกษาทางไปรษณีย์ให้กับผู้ด้อยโอกาส ซึ่งมีจำนวนไม่มาก มาเป็นการเปิดสอนทางไปรษณีย์ขึ้นในโรงเรียนและสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งมีทั้งการเรียนแบบเต็มเวลาและบางเวลา ซึ่งถือได้ว่าเป็นการ

บูรณาการการศึกษาทางไกลร่วมกับการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ทำให้นักศึกษาสามารถเรียนตามหลักสูตร โพลีเทคนิคได้จนจบหลักสูตร โดยมีการผสมผสานการสอนภาคปฏิบัติในห้องปฏิบัติการและโรงงานที่มีครูดูแล ทำให้การสอนในวิชาเทคนิคเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ และเป็นการจัดการศึกษาที่สามารถแก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงาน ที่มีมือในประเทศต่างๆ ได้

ต่อมาใน พ.ศ. 2480 (ค.ศ.1937) กลุ่มประเทศในอังกฤษ แคนาดา นิวซีแลนด์ สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส และเยอรมัน ได้จัดให้มีการใช้วิทยุกระจายเสียงสนับสนุนการศึกษาผู้ใหญ่ ด้วยการจัดกลุ่มฟังและอภิปราย ความรู้ที่ได้รับจากรายการศึกษาวงวิทยุกระจายเสียงจนกระทั่ง พ.ศ. 2508 (ค.ศ.1965) จึงได้มีความพยายามที่จะเชื่อมโยงองค์ประกอบของการศึกษา 3 ส่วนเข้าด้วยกัน คือ การสอนทางไปรษณีย์ การสอนทางวิทยุโทรทัศน์ และการสอนโดยครู

สำหรับในสหรัฐอเมริกาได้มีการจัดตั้งวิทยาลัยวิทยุโทรทัศน์แห่งชิคาโกขึ้นเมื่อ พ.ศ.2499 (ค.ศ.1956) เพื่อจัดการศึกษาระดับอนุปริญญา หลักสูตร 2 ปีทางวิทยุโทรทัศน์ มีนักศึกษาเข้าเรียนถึง 80,000 คน ส่วนใหญ่เรียนที่บ้านแต่มีการมอบหมายให้นักศึกษาไปพบอาจารย์ในศูนย์ศึกษาบ้าง แนวคิดของวิทยาลัยวิทยุแห่งชิคาโกได้กลายเป็นต้นแบบในการจัดการศึกษาทางไกลทั่วโลก มีการผสมผสานกับแนวคิดจากยุโรปและออสเตรเลียแล้วจัดเป็นระบบการสอนทางไกลขึ้น นับจากนั้นก็มีการพัฒนาการสอนทางไกลขึ้นมาในอีกหลายประเทศ อาทิ สถาบันการศึกษาทางวิทยุโทรทัศน์ของเยอรมันตะวันออก วิทยาลัยไปรษณีย์ของสหภาพโซเวียต มหาวิทยาลัยวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ของออสเตรเลีย และตามมาด้วยญี่ปุ่นที่เป็นประเทศที่มีการสอนทางไกล (Long distance teaching) ในระดับมัธยมศึกษาอย่างกว้างขวางด้วยการสอนทางไปรษณีย์และการสอนทางวิทยุโทรทัศน์ โดยออกอากาศทางสถานี เอ็น. เอช. เค. จนกระทั่งมีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยทางอากาศ (University of the Air) ขึ้นใน พ.ศ. 2518 (ค.ศ.1975) ในที่สุดและต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น มหาวิทยาลัยเปิดแห่งญี่ปุ่น (The Open University of Japan) ที่นับเป็นมหาวิทยาลัยเปิดที่ประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนทางไกลผ่านรายการทางสถานีวิทยุ FM และรายการทางสถานีวิทยุโทรทัศน์

สำหรับแนวคิดเรื่องการศึกษาในระบบเปิดนั้นอังกฤษได้เป็นผู้นำมาพัฒนาและจัดตั้งมหาวิทยาลัยเปิด (The Open University) ขึ้นในปี พ.ศ. 2512 (ค.ศ.1969) มหาวิทยาลัยนี้จัดการเรียนการสอนโดยไม่มีชั้นเรียนที่ผู้เรียนจะศึกษาด้วยตนเองที่บ้านผ่านสื่อและเทคโนโลยีต่างๆ ลักษณะสำคัญของมหาวิทยาลัยเปิดแห่งอังกฤษสามารถจำแนกได้ดังนี้ (Weinbren, 2015).

- 1) วัตถุประสงค์ มุ่งเปิดโอกาสให้แก่บุคคลจำนวนมากที่พลาดโอกาสเรียนในระดับอุดมศึกษาเพราะสอบคัดเลือกไม่ได้ อยู่ในท้องถิ่นห่างไกล และผู้ที่ทำงานแล้วซึ่งไม่สามารถไปเรียนเต็มเวลาในสถาบันการศึกษาระบบปิดได้
- 2) ผู้สอน เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องมาจากทั้งสถาบันการศึกษา และหน่วยงานต่างๆ ที่ต้องมีการคัดกรองตามกระบวนการที่กำหนด

3) ผู้เรียน เป็นใครก็ได้ที่อายุมากกว่า 21 ปีและทำงานเต็มเวลา โดยไม่กำหนดคุณสมบัติและความรู้พื้นฐานอื่น

4) วิธีสอน ใช้หลายวิธีรวมกัน ได้แก่ วิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ รวมทั้งเทคโนโลยีและสื่อการสอนอื่นที่มาชดเชยการสอนด้วยบุคคลโดยตรง

5) สถานที่เรียน ไม่จำกัดแต่ในห้องเรียนแต่ส่วนใหญ่จะใช้ที่บ้านของผู้เรียนมากกว่าที่อื่น

6) สาขาวิชาที่เปิดสอน มีหลากหลายให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนตามความถนัดและความสนใจ

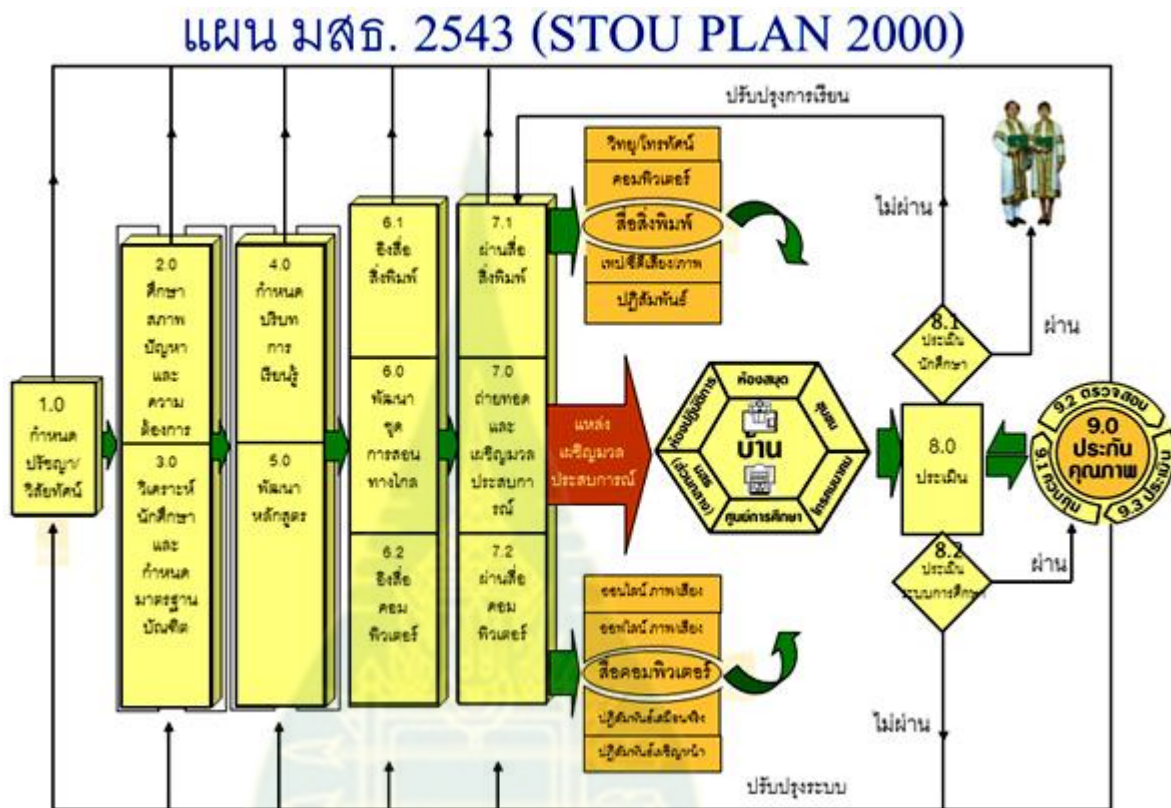
มหาวิทยาลัยเปิดแห่งอังกฤษได้เป็นต้นแบบของมหาวิทยาลัยเปิดที่จัดการสอนในระบบทางไกลในประเทศต่างๆ ต่อมาอีก อาทิ มหาวิทยาลัยเสรีแห่งอิหร่าน มหาวิทยาลัยเปิดแห่งอิสราเอล มหาวิทยาลัยอินทிரาคานธีในอินเดีย และมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชในประเทศไทย เป็นต้น

สำหรับในประเทศไทยอาจกล่าวได้ว่ามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ภายใต้การนำของศาสตราจารย์ ดร.วิจิตร ศรีสะอ้าน อธิการบดีผู้ก่อตั้ง ได้สร้างนวัตกรรมด้วยการศึกษาทางไกลขึ้น ทำให้มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐแห่งแรกและแห่งเดียวที่จัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาด้วยระบบการศึกษาทางไกลมีอำนาจให้ปริญญา และประกาศนียบัตรที่มีศักดิ์และสิทธิ์เช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยของรัฐอื่นๆ ทุกประการ เปิดรับนักศึกษารุ่นแรก เมื่อวันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2523 สาขาวิชาที่เปิดสอน 3 สาขาวิชา คือ สาขาวิชาศิลปศาสตร์ สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ และสาขาวิชาวิทยาการจัดการ ในปัจจุบันเปิดการเรียนการสอนใน 12 สาขาวิชา คือสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ สาขาวิชารัฐศาสตร์ สาขาวิชานิติศาสตร์ สาขาวิชานิติศาสตร์ สาขาวิชามนุษยนิเวศศาสตร์ สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์ และสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ค้นคืนจาก <https://www.stou.ac.th/main/history.html> วันที่ 25 มกราคม 2562)

2.1.4 ระบบการเรียนการสอนทางไกลของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชพัฒนาระบบการเรียนการสอนทางไกลที่เป็นนวัตกรรมทางการศึกษาซึ่งได้รับการยอมรับในระดับชาติและระดับนานาชาติ จากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีทางการศึกษา ความเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม เพื่อสนองตอบความต้องการในการพัฒนากำลังคนของประเทศจึงได้มีการปรับปรุงการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จ โดยในระยะแรกระบบการเรียนการสอนทางไกลที่มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชใช้เป็นระบบสื่อประสม โดยอาศัยสื่อสิ่งพิมพ์ ในรูปของเอกสารการสอน แบบฝึกปฏิบัติ และเทปเสียงที่ส่งให้นักศึกษาทางไปรษณีย์เป็นสื่อแกนกลาง มีรายการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ การสอนเสริม ณ ศูนย์บริการการศึกษาทุกจังหวัด และการศึกษาค้นคว้าจากแหล่ง วิทยาการในชุมชนที่มหาวิทยาลัยจัดให้เป็นสื่อประกอบ (วิจิตร ศรีสะอ้าน, 2529)

ต่อมาในปี พ.ศ. 2544 มหาวิทยาลัยประกาศใช้ “ระบบการสอนทางไกลตามแผน มสธ. 2543” (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ค้นคืนจาก <http://www.stou.ac.th/main/StouPlan.html> วันที่ 25 มกราคม 2562) ดังภาพที่ 2.1 ซึ่งได้ใช้เป็นแนวทางจนมีการปรับปรุงใน พ.ศ.2561

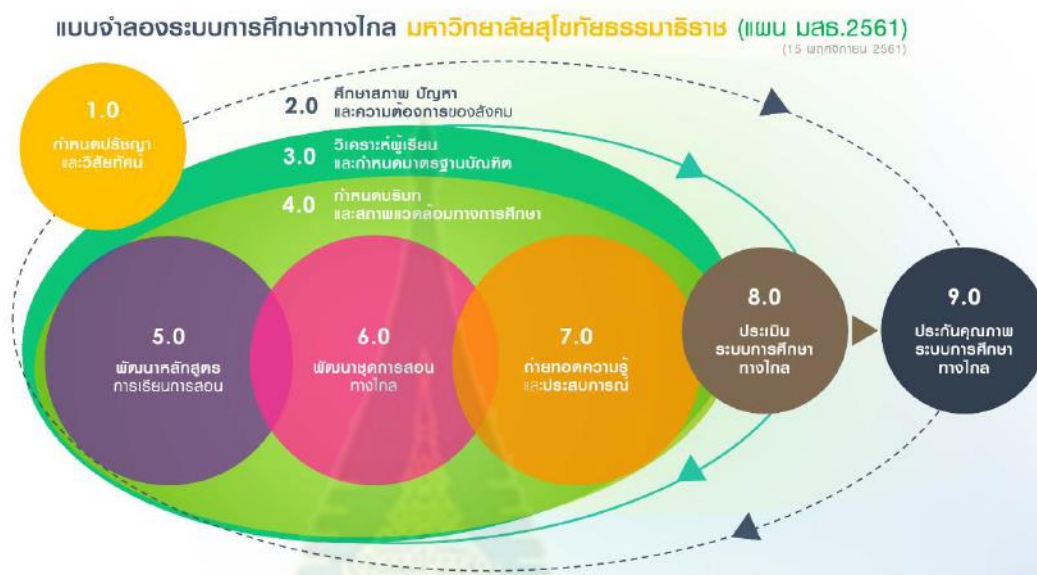

ภาพที่ 2.1 ระบบการสอนทางไกลตามแผน มสธ. 2543

ที่มา: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2543). แผน มสธ. 2543 (STOU PLAN 2000). ค้นคืนจาก <http://www.stou.ac.th/main/StouPlan.html> วันที่ 25 มกราคม 2562.

ในปี พ.ศ.2561 สภามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ให้ความสำคัญกับการปรับปรุงการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนเพื่อเพิ่มโอกาสให้ผู้ที่อยู่ในวัยทำงานและวัยสูงอายุให้สอดคล้องกับโครงสร้างประชากรของประเทศไทย ตลอดจนการพัฒนาาระบบการจัดการศึกษาทางไกลให้มีประสิทธิภาพทันสมัย สะดวกเรียนอย่างมีความสุขและสนุกกับการเรียนอย่างมีคุณภาพและได้มาตรฐาน และเร่งรัดพัฒนาคณาจารย์และบุคลากรให้เข้าใจ เข้าถึง และร่วมพัฒนาาระบบการศึกษาทางไกลให้ทันสมัยและได้คุณภาพ ผ่านคณะกรรมการปฏิรูป มสธ. เพื่อให้คงความเป็นมหาวิทยาลัยในระบบการศึกษาทางไกลตามพระราชบัญญัติ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช พ.ศ. 2521 ได้มีการปรับปรุงระบบการสอนทางไกลตามแผน มสธ. 2543 สู่แผน มสธ. 2561 ดังภาพที่ 2.2

ภาพที่ 2.2 แบบจำลองระบบการศึกษาทางไกล มสธ. (แผน มสธ. 2561)

ที่มา: คณะกรรมการปฏิรูป มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2562). รายงานผลการดำเนินงานการปฏิรูป มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (เมษายน-ธันวาคม 2561).

แบบจำลองระบบการศึกษาทางไกล มสธ. (แผน มสธ. 2561) แสดงแนวคิดและขั้นตอนที่สำคัญในการจัดการเรียนการสอนในระบบการศึกษาทางไกลของมหาวิทยาลัยทั้งในระดับปริญญาตรี บัณฑิตศึกษา และต่ำกว่าปริญญา (Non-degree program) โดยมีระบบออกแบบการเรียนรู้ (Learning design system) ที่เชื่อมโยง learning taxonomy กิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผลตามผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcomes – LO) ปรับแนวคิดของสื่อหลักและสื่อเสริม ตามวัตถุประสงค์ แทนการใช้ประเภท (Format) ของสื่อ รวมทั้งการนำเทคโนโลยีการศึกษามาใช้ในการผลิตสื่อการศึกษาที่รองรับแผนการศึกษาที่หลากหลาย

2.1.5 การจัดการศึกษาพยาบาลในประเทศไทยในระบบการศึกษาทางไกล

การพยาบาลในประเทศไทยมีจุดกำเนิดมาจากการผดุงครรภ์ การจัดการศึกษาพยาบาลในประเทศไทยเริ่มตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ ทรงพระราชทานทรัพย์ส่วนพระองค์ เพื่อตั้งโรงเรียนอบรมนางผดุงครรภ์ ที่โรงพยาบาลศิริราช และรับไว้ในพระบรมราชินูปถัมภ์ ใน ปี พ.ศ.2451 ต่อมาได้กำเนิดโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ และเปิดโรงเรียนพยาบาลสภากาชาดไทยขึ้น ใน ปี พ.ศ. 2457 นับว่าเป็นโรงเรียนพยาบาลที่สอนวิชาการพยาบาลทั่วไปแห่งแรกของประเทศไทย ซึ่งต่อมาได้มี

สถาบันการศึกษาพยาบาลเกิดขึ้นทั่วประเทศไทย จากสถาบันในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา) กระทรวงกลาโหม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร และสถาบันการศึกษาเอกชน เพื่อตอบสนองการขยายตัวของการจัดบริการด้านการแพทย์และสาธารณสุขของประเทศไทย

การศึกษาพยาบาลได้ขยายตัวก้าวหน้าขึ้นตามความก้าวหน้าทางการศึกษา และการพัฒนาระบบสาธารณสุขของประเทศไทย มีการปรับหลักสูตรจากประกาศนียบัตร สอนุปริญญา และระดับปริญญาตรี ตามลำดับ ทำให้มีการปรับวุฒิของผู้เข้าศึกษาจากการรับผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการรับผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อย่างไรก็ตามความขาดแคลนพยาบาลอย่างมาก ทำให้กระทรวงสาธารณสุขผลิตพยาบาลระดับต้น (พยาบาลเทคนิค) ขึ้นโดยรับผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มาศึกษาต่อ 2 ปี เพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษาสามารถปฏิบัติงานในชุมชนระดับอำเภอ ตำบล ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สมใจ พุทธาพิทักษ์ผล, 2544)

การที่ผู้สำเร็จการศึกษาพยาบาลมีหลายระดับ ทำให้สถาบันการศึกษาหลายแห่งจัดการศึกษาต่อเนื่องสู่ระดับปริญญาตรี เพื่อเป็นขั้นได้อาชีพให้พยาบาลวิชาชีพที่สำเร็จการศึกษาในระดับประกาศนียบัตรอนุปริญญา รวมทั้งพยาบาลเทคนิคศึกษาต่อ และปรับวุฒิการศึกษาเป็นพยาบาลระดับปริญญาตรี แต่การจัดการศึกษาที่สถาบันต่าง ๆ จัดขึ้น ยังมีข้อจำกัดหลายประการ ทำให้เกิดความจำเป็นต้องให้พัฒนาพยาบาลด้วยระบบการศึกษาทางไกล

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ได้เปิดสอนหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต (ต่อเนื่อง 2 ปี) ในระบบการศึกษาทางไกล สำหรับพยาบาลวิชาชีพ เพื่อเพิ่มพูนวิทยฐานะ และสมรรถนะในการดูแลสุขภาพของประชาชนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2527 โดยปีแรกเปิดรับเฉพาะผู้สำเร็จการศึกษาในระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า ซึ่งเป็นพยาบาลวิชาชีพที่ได้รับใบประกอบวิชาชีพจากกองประกอบโรคศิลป์ กระทรวงสาธารณสุข มาแล้ว ต่อมาปีการศึกษา 2528 สาขาวิชาฯ ได้ปรับหลักสูตรเพื่อรองรับผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรการพยาบาลและการผดุงครรภ์ชั้น 2 ซึ่งบรรจุเป็นพยาบาลระดับต้นหรือพยาบาลเทคนิค โดยขยายการเปิดรับครอบคลุมกลุ่มพยาบาลระดับต้นในปีดังกล่าวเป็นต้นมา

ในระยะแรกนักศึกษาส่วนใหญ่เป็นบุคลากรสังกัดกระทรวงสาธารณสุข โดยปฏิบัติงานอยู่ในโรงพยาบาลระดับต่างๆ ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ต่อมาได้มีพยาบาลระดับต้นที่ทำงานอยู่ทั้งภาคเอกชน และภาครัฐ อาทิ สังกัดกรุงเทพมหานคร กระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย เข้าศึกษากับมหาวิทยาลัยมาอย่างต่อเนื่อง มีการปรับปรุงหลักสูตรครั้งสุดท้ายเป็นหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต (ต่อเนื่อง) โดยทบวงมหาวิทยาลัยให้ความเห็นชอบเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2542 และเปิดสอนด้วยหลักสูตรปรับปรุงมาตั้งแต่ปีการศึกษา 2544 การศึกษาพยาบาลทางไกลของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชได้ขยายโอกาสไปยังพยาบาลไทยซึ่งสำเร็จการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี และปฏิบัติงานในประเทศสหรัฐอเมริกาเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรนี้ด้วย รวม

ผู้สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ทั้งสิ้น 11,374 คน ซึ่งจำนวนนี้เป็นพยาบาลไทยที่ประกอบวิชาชีพการพยาบาลที่นครซิดนีย์ รัฐนิวเซาท์เวลส์ และเมืองลอสแอนเจลิส รัฐแคลิฟอร์เนีย รวม 10 คน (กองแผนงาน มสธ., 2554)

หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต (ต่อเนื่อง) ได้ปิดรับนักศึกษาตั้งแต่ปีการศึกษา 2553 เนื่องจากการจัดการศึกษาในหลักสูตรพยาบาลศาสตรในประเทศไทยได้ปรับปรุงเป็นระดับปริญญาตรีแล้วเกือบทั้งหมด และพยาบาลเทคนิคส่วนใหญ่ได้พัฒนาวิद्यฐานะเป็นพยาบาลวิชาชีพแล้ว ประกอบกับเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2548 ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้กำหนดให้สถาบันการศึกษาต่าง ๆ ปิดหลักสูตรต่อเนื่องทั้งหมด ทำให้หลังปิดหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตจนถึงปีการศึกษา 2563 สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช จัดการศึกษาพยาบาลทางไกลเฉพาะในระดับบัณฑิตศึกษา คือ หลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต ใน 2 สาขาวิชา คือ การบริหารทางการพยาบาล และการพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน เท่านั้น

2.2 การจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติการพยาบาลในระบบการศึกษาทางไกล

การจัดการศึกษาพยาบาลในระบบการศึกษาทางไกลได้ผสมผสานปรัชญา และแนวทางการศึกษาทางไกลของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชที่ ศาสตราจารย์ ดร.วิจิตร ศรีสะอ้าน อธิการบดีผู้ก่อตั้ง และผู้นำทางการศึกษาของประเทศไทยอีกหลายท่าน ซึ่งพัฒนาจากการวิจัยอย่างเข้มข้น จนได้นวัตกรรมรูปแบบการศึกษาทางไกลของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย ผลิตภัณฑ์รับใช้สังคมที่ได้รับการยอมรับทั้งในระดับชาติและนานาชาติ

ในการออกแบบระบบการศึกษาพยาบาลในระบบการศึกษาทางไกลทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติก็ล้วนเกิดจากผู้นำทางการพยาบาลในยุคนั้น เช่น รองศาสตราจารย์ ดร.สายหยุด นิยมวิภาต รองศาสตราจารย์ ดร.วิเชียร ทวีลาภ อาจารย์คุณอุดม สุภาไตร อาจารย์ ดร.วรรณวิไล จันทราภา เป็นต้น ร่วมพัฒนากับทีมอาจารย์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เช่น รองศาสตราจารย์กัญญา กาญจนบุรานนท์ รองศาสตราจารย์พรจันทร์ สุวรรณชาติ รองศาสตราจารย์วารี ระกิตติ และรองศาสตราจารย์ ดร.พณีย์ สีตะกลิน เป็นต้น เพื่อให้ได้รูปแบบที่เหมาะสมที่สุดในการพัฒนาพยาบาลสู่วิชาชีพด้วยระบบการศึกษาทางไกล (พรจันทร์ สุวรรณชาติ, 2554)

การจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติการพยาบาลในระบบการศึกษาทางไกล ได้มีการพัฒนาที่สำคัญแบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือ (พรจันทร์ สุวรรณชาติ, 2554)

ช่วงที่ 1 การจัดฝึกปฏิบัติการพยาบาลในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต (ต่อเนื่อง 2 ปี) สำหรับพยาบาลวิชาชีพและพยาบาลเทคนิค ซึ่งใช้ในการจัดการเรียนการสอนถึงปีการศึกษา 2543 โดยกำหนดให้มีชุดวิชาฝึกปฏิบัติการพยาบาลตามมาตรฐานวิชาชีพ 4 ชุดวิชา และ ชุดฝึกอบรมเข้มประสบการณ์วิชาชีพ ซึ่งเป็นชุดวิชาเฉพาะเพื่อเตรียมผู้ที่ใกล้สำเร็จการศึกษาของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 1 ชุดวิชา คือ ชุดวิชา 51304 ประสบการณ์วิชาชีพการพยาบาล รวมเป็น 5 ชุดวิชา ดังนี้

- 1) ชุติวิชา 51401 กรณีเลือกสรรการพยาบาลมารดาทารกและการพยาบาลจิตเวช
- 2) ชุติวิชา 51402 กรณีเลือกสรรการพยาบาลอนามัยชุมชน
- 3) ชุติวิชา 51403 กรณีเลือกสรรการพยาบาลฉุกเฉินวิกฤต
- 4) ชุติวิชา 51404 กรณีเลือกสรรการพยาบาลเพื่อการฟื้นฟูสภาพ
- 5) ชุติวิชา 51304 ประสบการณ์วิชาชีพการพยาบาล

ชุติวิชาแต่ละชุดมีค่า 6 หน่วยกิต ประกอบด้วยการศึกษาทั้งภาคทฤษฎี และ ภาคปฏิบัติ ซึ่งในแต่ละชุดวิชา มหาวิทยาลัยจัดทำเอกสารการสอนชุดวิชาละ 15 หน่วย สำหรับการศึกษาด้วยตนเอง และนักศึกษาจะต้องเข้าฝึกปฏิบัติการพยาบาล ดังนี้ (พรจันทร์ สุวรรณชาติ, 2554)

1) การฝึกด้วยตนเอง นักศึกษาจะเป็นผู้กำหนดวิธีการเรียนรู้และควบคุมตนเองให้มีการฝึกปฏิบัติและประเมินผล ดังนั้นในการปฏิบัติหน้าที่ประจำของตนเอง จะต้องนำความรู้ที่ศึกษาจากเอกสารการสอนสู่การปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ มีการแสวงหาทรัพยากรมนุษย์และสื่อต่างๆ เพื่อสนับสนุน ส่งเสริมการเรียนรู้และประเมินผลด้วยตนเองเป็นระยะๆ เพื่อให้บังเกิดผลสัมฤทธิ์ตามที่มุ่งหวัง ดังนั้นนักศึกษาทุกคนจะต้องปฏิบัติหน้าที่ประจำของตนเองสัปดาห์ละ 5 วัน แต่คิดเวลาการฝึกด้วยตนเองให้นักศึกษารวันละ 1 ชั่วโมง หรือสัปดาห์ละ 5 ชั่วโมง หรือภาคการศึกษาละ 75 ชั่วโมง (15 สัปดาห์)

2) การฝึกเฉพาะกรณี การฝึกเสริมทักษะปฏิบัติการพยาบาลเฉพาะกรณี นักศึกษาจะต้องวางแผนการเรียนรู้ของตนเอง จากการศึกษากรณีผู้ป่วยต่างๆ ในเอกสารการสอนแล้ว นักศึกษาจะต้องจัดเวลาไปศึกษากรณีผู้ป่วยที่คลินิก เพื่อเพิ่มพูนทักษะในการคิด วิเคราะห์ แก้ไขปัญหาและให้การดูแลผู้ป่วยทุกสัปดาห์ โดยนักศึกษาจะต้องจัดเวลาตนเองไปศึกษาดูแลผู้ป่วยนอกเวลาการปฏิบัติงานตามปกติไม่น้อยกว่า 4 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ต่อภาคปฏิบัติ 1 หน่วยกิต

3) การฝึกเสริมทักษะปฏิบัติการพยาบาล เป็นการฝึกปฏิบัติการพยาบาลที่มหาวิทยาลัยกำหนด โดยนัดหมายให้นักศึกษาไปปฏิบัติที่แหล่งฝึกปฏิบัติการพยาบาลตามที่มหาวิทยาลัยระบุและกำหนดวันเวลา ภายใต้การควบคุม กำกับของอาจารย์สอนเสริมที่มหาวิทยาลัยแต่งตั้ง โดยมีอาจารย์ต่อนักศึกษาเท่ากับ 1:4-8 คน การฝึกเสริมทักษะปฏิบัติการพยาบาล โดยปกติจะมี 2 ครั้ง ตามระบบของมหาวิทยาลัยที่กำหนดให้ทุกชุดวิชาที่มีการสอนเสริม มีได้ 2 ครั้ง ๆ ละ 5 ชั่วโมง และในครั้งสุดท้ายจะเป็นการประเมินผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษาด้วย (ซึ่งกำหนดเฉพาะการปฏิบัติการพยาบาล) และนักศึกษาจะต้องเลือกกรณีศึกษาจากการฝึกเฉพาะกรณีนำส่งอาจารย์อย่างน้อย 2 กรณีต่อชุดวิชา บางชุดวิชาที่มีลักษณะพิเศษ เช่น กรณีเลือกสรรการพยาบาลมารดา ทารก ในภาวะผิดปกติและการพยาบาลจิตเวช และกรณีเลือกสรรการพยาบาลอนามัยชุมชน ก็ต้องมีการกำหนดวิธีการ ฝึกปฏิบัติเพิ่มเติมให้ได้ตามเกณฑ์ของการฝึกปฏิบัติ นั้น ๆ

4) การฝึกอบรมเข้ม ตามระบบการศึกษาของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช นักศึกษาทุกคนที่ลงทะเบียน 3 ชุดวิชา สุดท้ายของหลักสูตรจะมีสิทธิลงทะเบียนเรียนชุดวิชาประสบการณ์วิชาชีพการพยาบาล และ

เข้ารับการฝึกอบรมเข้ม 5 คืน 6 วัน นักศึกษาจะได้รับกรมอบหมายงานล่วงหน้า ให้ทำการศึกษาวิเคราะห์งาน การบริหารการพยาบาลในสถานบริการสาธารณสุข นำส่งอาจารย์ในวันที่เข้ารับการอบรมเข้ม และมีกิจกรรมการ ฝึกปฏิบัติที่ต้องบูรณาการความรู้ตลอดหลักสูตร อาทิ การบริหารจัดการ การพัฒนาบุคลิกภาพ การทำงานเป็นทีม การตัดสินใจจริยธรรม เป็นต้น ในการปฏิบัติกิจกรรมตามที่มอบหมายล่วงหน้า นักศึกษาจะต้องจัดสรรวัน เวลาไป สังเกตการณ์ ศึกษางานในหน่วยงานที่นักศึกษาเลือกติดต่อก่อน โดยทำเรื่องขอหนังสือส่งจากสาขาวิชา ทั้งนี้ รายละเอียดจำนวนชั่วโมงการฝึกปฏิบัติการพยาบาลในแต่ละชุดวิชาแสดงในตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 รูปแบบการฝึกปฏิบัติการพยาบาลของหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต (ต่อเนื่อง 2 ปี)

ชุดวิชา	จำนวนหน่วยกิต		ประเภทและจำนวนชั่วโมงฝึกปฏิบัติ					การประเมินผล	
	ภาคทฤษฎี	ภาคปฏิบัติ	ฝึกด้วยตนเอง	ฝึกเฉพาะกรณี	ฝึกเสริมทักษะ/สอบภาคปฏิบัติ	ฝึกอบรมเข้ม	รวม ชั่วโมงฝึกปฏิบัติ	คะแนนภาคทฤษฎี (ร้อยละ)	คะแนนภาคปฏิบัติ (ร้อยละ)
51401	3	3	75	120	37.5		232.5	50	50
51402	3	3	75	120	25.0		220.0	50	50
51403	4	2	75	60	25.0		160.0	60	40
51404	4	2	75	60	25.0		160.0	60	40
51304	2	4	75	60		48	183.0	40	60
รวม			375	420	112.5	48	955.5		

สำหรับการประเมินผลนั้นกำหนดให้นักศึกษาจะผ่านในแต่ละชุดวิชาได้ต่อเมื่อผ่านทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ กรณีไม่ผ่านส่วนใดส่วนหนึ่ง ถือว่าไม่ผ่าน นักศึกษาจะต้องลงทะเบียนใหม่ทั้งชุดวิชา และศึกษาทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติใหม่

ช่วงที่ 2 การจัดฝึกปฏิบัติการพยาบาลในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต (ต่อเนื่อง) เริ่มใช้ตั้งแต่ปี การศึกษา 2544 ในการนี้ได้มีการปรับปรุงชุดฝึกปฏิบัติการพยาบาลตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ และข้อเสนอแนะของนักศึกษา บัณฑิต และเพื่อคงคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพ

โดยมีสาระสำคัญในการเปลี่ยนแปลงชุดฝึกปฏิบัติการพยาบาล เนื่องมาจากข้อมูลป้อนกลับจากการจัดการเรียนการสอน ชุดวิชา 51401 กรณีเลือกสรรการพยาบาลมารดา ทารก และการพยาบาลจิตเวช ซึ่งมี 3 ส่วน คือ 1) การพยาบาลมารดา (สูติศาสตร์) 2) ทารกแรกเกิด และ 3) การพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช ซึ่งแต่ละส่วนก็มีทั้งภาคทฤษฎี และ ภาคปฏิบัติ ซึ่งนักศึกษาจะต้องสอบผ่านทั้งภาคทฤษฎี และ ภาคปฏิบัติทั้ง 3 ส่วน

และทำให้สาระของสาขาการพยาบาลใน 3 ส่วนนี้ถูกจำกัดด้วยจำนวน 6 หน่วยกิต จึงได้มีการเพิ่มจำนวนชุดวิชาที่ต้องฝึกปฏิบัติการพยาบาล (ไม่รวมชุดประสบการณ์วิชาชีพการพยาบาล) จาก 4 ชุดวิชา เป็น 5 ชุดวิชา เมื่อรวมกับชุดวิชาประสบการณ์วิชาชีพการพยาบาล ชุดฝึกปฏิบัติการพยาบาลในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต (ต่อเนื่อง) จึงมี 6 ชุดวิชา ดังนี้

1. ชุดวิชา 51207 การพยาบาลเด็กและวัยรุ่น
2. ชุดวิชา 51208 การพยาบาลผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ
3. ชุดวิชา 51309 การพยาบาลครอบครัวและการผดุงครรภ์
4. ชุดวิชา 51102 การส่งเสริมสุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวช
5. ชุดวิชา 51105 การพยาบาลชุมชนและการรักษาพยาบาลเบื้องต้น
6. ชุดวิชา 51304 ประสบการณ์วิชาชีพการพยาบาล

โดยยังคงรูปแบบการฝึกปฏิบัติการพยาบาล ในช่วงที่ 1 ได้แก่ การฝึกด้วยตนเอง การฝึกเฉพาะกรณี การฝึกเสริมทักษะปฏิบัติการพยาบาล และ การฝึกอบรมเข้ม รายละเอียดตามตารางที่ 2.2

ตารางที่ 2.2 รูปแบบการฝึกปฏิบัติการพยาบาลของหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต (ต่อเนื่อง)

ชุดวิชา	จำนวนหน่วยกิต		ประเภทและจำนวนชั่วโมงฝึกปฏิบัติ					การประเมินผล	
	ภาคทฤษฎี	ภาคปฏิบัติ	ฝึกด้วยตนเอง	ฝึกเฉพาะกรณี	ฝึกเสริมทักษะ/สอบภาคปฏิบัติ	ฝึกอบรมเข้ม	รวมชั่วโมงฝึกปฏิบัติ	คะแนนภาคทฤษฎี (เกณฑ์ผ่านร้อยละ)	คะแนนภาคปฏิบัติ (เกณฑ์ผ่านร้อยละ)
51207	3	3	75	120	25		220	60	60
51208	3	3	75	120	25		220	60	60
51309	3	3	75	120	25		220	60	60
51102	3	3	75	120	25		220	60	60
51105	3	3	75	120	25		220	60	60
51304	2	4	75	60		48	183	40	60
รวม			450	660	125	48	1,283		

นอกจากนี้ในหลักสูตรปรับปรุงนี้ได้มีการปรับเปลี่ยนการประเมินผล โดยนักศึกษาจะผ่านในแต่ละชุดวิชาได้ต่อเมื่อผ่านทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ โดยนักศึกษาที่ผ่านส่วนได้ส่วนหนึ่งสามารถลงทะเบียนเรียนเฉพาะส่วนที่ไม่ผ่านเท่านั้น การจัดการศึกษาภาคปฏิบัติการพยาบาลนี้ดำเนินการต่อมาจนปิดหลักสูตร

2.3 วิธีการจัดฝึกปฏิบัติการพยาบาลในระบบการศึกษาทางไกล

Bobby และ Nancy (2014) ศึกษาภาวะเปรียบเทียบและข้อเสนอแนะสำหรับการเตรียมสอบใบประกอบวิชาชีพของหลักสูตรพยาบาลในระบบการศึกษาทางไกล ซึ่งพบว่ามีแนวปฏิบัติที่ดีและมีคุณภาพสำหรับนักศึกษาพยาบาลในระบบการศึกษาทางไกลเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนสำหรับนักศึกษาพยาบาลในระบบการศึกษาทางไกล ซึ่งมี 7 องค์ประกอบ ดังนี้

- 1) การมีปฏิสัมพันธ์กับอาจารย์ผู้สอน
- 2) ความร่วมมือระหว่างผู้เรียน
- 3) การเรียนแบบ active learning
- 4) การให้ข้อมูลย้อนกลับของผู้สอนกับผู้เรียน
- 5) ให้ความสำคัญกับการเรียน
- 6) ความคาดหวังในการเรียนรู้
- 7) เคารพในความสามารถที่หลากหลายและวิธีการเรียนรู้

จากการศึกษา พบว่าแนวปฏิบัติที่ดีสามารถนำมาประยุกต์ใช้สำหรับการเตรียมสอบใบประกอบวิชาชีพของหลักสูตรพยาบาลในระบบการศึกษาทางไกล ส่งผลลัพธ์ที่ดีต่อนักศึกษา

Broome และคณะ (2011) พบว่าจากการสัมมนาเกี่ยวกับองค์ประกอบของแนวปฏิบัติการฝึกปฏิบัติการพยาบาลในระบบการศึกษาทางไกล ประกอบด้วย การมีสัมพันธภาพระหว่างผู้เรียนและผู้สอน การเรียนแบบร่วมมือ Active learning การให้ข้อมูลย้อนกลับ เวลา ความคาดหวังในการเรียนรู้ และวิธีการเรียนรู้ ซึ่งได้นำมาประยุกต์ใช้ในการฝึกปฏิบัติการพยาบาลและพบว่ามีความเหมาะสมกับการฝึกปฏิบัติการพยาบาลและส่งผลให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีต่อการฝึกปฏิบัติ

Sloan Consortium's (2013) ได้พัฒนาตัวชี้วัดสำหรับการศึกษาในระบบการศึกษาทางไกลร่วมกับ Western Interstate Commission for Higher Education's (2011) ซึ่งมี 15 ตัวชี้วัด และ The Middle States Commission on Higher Education's (2011) ได้ประยุกต์การประเมินผลของระบบการศึกษาทางไกลร่วมกับสถาบันที่มีส่วนร่วมในอเมริกา และ National Council for State Authorization Reciprocity Agreements (2014) ซึ่งได้สรุปแนวปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอนในระบบการศึกษาทางไกล ดังนี้

- 1) ระบบการศึกษาทางไกลต้องมีความสอดคล้องเหมาะสมกับพันธกิจและวัตถุประสงค์ของสถาบัน
- 2) แผนพัฒนาที่ยั่งยืน และสามารถประยุกต์กับการวางแผนของสถาบันและในการประเมินกระบวนการ
- 3) ระบบการศึกษาทางไกลต้องเป็นระบบและมีความเป็นวิชาการ
- 4) หลักสูตรต้องมีความสอดคล้องกับรูปแบบการเรียน

- 5) ต้องมีการประเมินประสิทธิภาพ และผลลัพธ์ของการจัดการเรียนการสอนในระบบการศึกษาทางไกล
- 6) คณะต้องมีการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนทางไกลในหลักสูตรและต้องประเมินผลลัพธ์ของผู้เรียน
- 7) สถาบันต้องให้บริการนักศึกษาที่มีประสิทธิภาพและมีวิชาการ
- 8) สถาบันต้องสนับสนุนแหล่งทรัพยากรทางการศึกษาแก่ผู้เรียน
- 9) สถาบันต้องให้ความเชื่อมั่นในการให้ข้อเสนอต่างๆ

จากการจัดการศึกษาพยาบาลในระบบการศึกษาทางไกล พบว่าเมื่อนำแนวปฏิบัติที่ดีมาประยุกต์ใช้กับการจัดการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติการพยาบาล พบว่าส่งผลดีที่ติดต่อผู้เรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น และนักศึกษาพยาบาลในระบบการศึกษาทางไกลมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์

2.4 ข้อบังคับและประกาศที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทางการพยาบาล

ในการพัฒนาหลักสูตรและจัดการเรียนการสอนในสาขาพยาบาลศาสตร์ ต้องเป็นไปตามข้อกำหนดเพื่อสร้างบัณฑิตพยาบาลศาสตร์ที่มีคุณภาพตามมาตรฐานวิชาชีพ และเป็นการคุ้มครองผู้รับบริการพยาบาล ในที่นี้จะได้กล่าวถึง มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาพยาบาลศาสตร์ ข้อบังคับของสภาการพยาบาลว่าด้วยการจัดการศึกษาพยาบาล และเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2558 ดังนี้

2.4.1 มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาพยาบาลศาสตร์ (มคอ.1)

มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาพยาบาลศาสตร์ (มคอ.1) เกิดขึ้นเนื่องจากประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 ซึ่งกำหนดให้จัดทำมาตรฐานคุณวุฒิสาขาหรือสาขาวิชา เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษานำไปจัดทำหลักสูตรหรือปรับปรุงหลักสูตรและจัดการเรียนการสอน เพื่อให้คุณภาพของบัณฑิตในสาขาหรือ สาขาวิชาของแต่ละระดับคุณวุฒิมีมาตรฐานใกล้เคียงกัน

มาตรฐานคุณวุฒิ ระดับปริญญาตรี สาขาพยาบาลศาสตร์ ประกาศครั้งแรก ในประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาพยาบาลศาสตร์ พ.ศ. 2552 และได้มีการปรับปรุงและประกาศใช้ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาพยาบาลศาสตร์ พ.ศ.2560

สาระสำคัญตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาพยาบาลศาสตร์ พ.ศ.2560 ที่กล่าวถึงในที่นี้ ได้แก่ 1) ลักษณะของสาขา 2) คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ 3) มาตรฐานผลการเรียนรู้ 4) รายวิชาปฏิบัติการพยาบาล

1) ลักษณะของสาขา

สาขาพยาบาลศาสตร์เป็นวิชาชีพที่ต้องปฏิบัติโดยตรงต่อชีวิต สุขภาพและอนามัยของประชาชน ด้วยความเอาใจใส่ อย่างเอื้ออาทร จำเป็นต้องใช้ศาสตร์และศิลป์ทางการพยาบาล การผดุงครรภ์ ศาสตร์ที่เกี่ยวข้องและหลักฐานเชิงประจักษ์ เพื่อให้การพยาบาลองค์รวมแก่ผู้รับบริการที่เป็นบุคคล ครอบครัว และชุมชน ในทุกมิติ ทุกภาวะสุขภาพ และทุกช่วงชีวิต โดยคำนึงถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมของผู้รับบริการ การเปลี่ยนแปลงของสังคม ความก้าวหน้าของศาสตร์ทางการพยาบาล ศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง และเทคโนโลยีทางการแพทย์ รวมถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่สนองตอบความต้องการของประชาชนและผู้รับบริการสุขภาพ ทั้งนี้ การปฏิบัติการพยาบาลต้องยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพและความเท่าเทียมกันของคุณค่าชีวิตมนุษย์ ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนจึงเน้นการฝึกปฏิบัติการพยาบาลทั้งในสถานการณ์จำลองเสมือนจริง และสถานการณ์จริง เพื่อให้มีความปลอดภัยต่อชีวิตของผู้รับบริการสุขภาพ

2) คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ ประกอบด้วย

- (1) มีความรอบรู้ในศาสตร์ทางการพยาบาล การผดุงครรภ์และศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง และสามารถประยุกต์ได้อย่างเหมาะสมในการปฏิบัติการพยาบาล
- (2) สามารถปฏิบัติการพยาบาลองค์รวม เน้นความปลอดภัยของผู้รับบริการทุกช่วงชีวิต ทุกภาวะสุขภาพ ทุกระดับของสถานบริการสุขภาพ และในความแตกต่างทางวัฒนธรรม โดยใช้ศาสตร์และศิลป์ทางการพยาบาล การผดุงครรภ์และศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้กฎหมายและจรรยาบรรณวิชาชีพ
- (3) สื่อสารด้วยภาษาไทยและภาษาอังกฤษได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- (4) คิดอย่างเป็นระบบ คิดสร้างสรรค์คิดอย่างมีวิจารณญาณ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์
- (5) มีความรู้และสมรรถนะด้านดิจิทัลในการศึกษาค้นคว้า การปฏิบัติงาน การสื่อสาร และการทำงาน ร่วมกับผู้อื่น
- (6) สามารถใช้กระบวนการวิจัยและกระบวนการสร้างนวัตกรรมในการแก้ไขปัญหาทางการพยาบาล และทางสุขภาพ
- (7) แสดงภาวะผู้นำและสามารถบริหารจัดการในการทำงานร่วมกับทีมสุขภาพ สหวิชาชีพ และผู้เกี่ยวข้อง
- (8) มีคุณธรรมจริยธรรม เคารพในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ มีความรับผิดชอบ และมีความเอื้ออาทร
- (9) สามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง และสนใจใฝ่รู้ในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง
- (10) สามารถใช้การวิเคราะห์เชิงตัวเลข และใช้สถิติอย่างเหมาะสมในวิชาชีพ

(11) แสดงออกถึงการมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพการพยาบาล ตระหนักในคุณค่าวิชาชีพ และสิทธิของพยาบาล

(12) เป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ตลอดจนเป็นพลเมืองดีของชาติ ภูมิภาค และประชาคมโลก

(13) มีสมรรถนะทางวัฒนธรรม สามารถปฏิบัติงานในสภาพการณ์ของความแตกต่างทางวัฒนธรรม

3) มาตรฐานผลการเรียนรู้

สาขาพยาบาลศาสตร์ กำหนดมาตรฐานผลการเรียนรู้ 6 ด้าน ที่สอดคล้องกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ และลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของสาขาพยาบาลศาสตร์ที่กำหนดไว้ ดังนี้

(1) คุณธรรม จริยธรรม

ก. มีความซื่อสัตย์ มีวินัย ตรงต่อเวลา

ข. มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม

ค. สามารถใช้ดุลยพินิจในการจัดการประเด็นหรือปัญหาทางจริยธรรม

ง. แสดงออกถึงการเคารพสิทธิ คุณค่า ความแตกต่าง และศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ของ

ผู้อื่นและตนเอง

จ. แสดงออกถึงการมีจิตสาธารณะ คำนึงถึงส่วนรวมและสังคม

ฉ. แสดงออกถึงการมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพการพยาบาล ตระหนักในคุณค่าวิชาชีพและสิทธิ

ของพยาบาล

(2) ความรู้

ก. มีความรอบรู้และความเข้าใจในสาระสำคัญของศาสตร์ที่เป็นพื้นฐานชีวิตทั้งด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์สุขภาพ รวมถึงศาสตร์อื่นที่ส่งเสริมทักษะศตวรรษ 21 ตลอดถึงความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

ข. มีความรู้และความเข้าใจในสาระสำคัญของศาสตร์ทางวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ อย่างกว้างขวางและเป็นระบบ

ค. มีความรู้และความเข้าใจในระบบสุขภาพของประเทศ และปัจจัยที่มีผลกระทบต่อระบบสุขภาพ

ง. มีความรู้และตระหนักในงานวิจัยทางการพยาบาลที่เป็นปัจจุบัน และสามารถนำผลการวิจัยมาใช้ในการปฏิบัติทางการพยาบาล

จ. มีความรู้และความเข้าใจในการบริหารและการจัดการทางการพยาบาล

ฉ. มีความรู้และความเข้าใจกฎหมายวิชาชีพและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง หลักจริยธรรมจรรยาบรรณวิชาชีพ และสิทธิผู้ป่วย

ข. มีความรู้ ความเข้าใจ และเลือกใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้เหมาะสมกับประเภทการใช้งาน การสื่อสาร และผู้รับสาร

(3) ทักษะทางปัญญา

ก. สามารถสืบค้นข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย วิเคราะห์ และเลือกใช้ข้อมูลในการ อ้างอิงเพื่อพัฒนาความรู้และแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์และภาษาอังกฤษได้ อย่างมีประสิทธิภาพ

ข. สามารถคิดอย่างเป็นระบบ คิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ เพื่อหาแนวทางใหม่ใน การแก้ไขปัญหาการปฏิบัติงาน และบอกถึงผลกระทบจากการแก้ไขปัญหาได้

ค. สามารถใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ทางการวิจัย และนวัตกรรมในการแก้ไขปัญหา และการศึกษาปัญหาทางสุขภาพ

(4) ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ

ก. มีปฏิสัมพันธ์อย่างสร้างสรรค์กับผู้รับบริการ ผู้ร่วมงาน และผู้ที่เกี่ยวข้อง

ข. สามารถทำงานเป็นทีมในบทบาทผู้นำและสมาชิกทีม ในบริบทหรือสถานการณ์ที่ หลากหลาย

ค. สามารถแสดงความคิดเห็นของตนเองอย่างเป็นเหตุเป็นผล และเคารพในความคิดเห็น ของผู้อื่น

ง. แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมในการพัฒนาวิชาชีพและสังคมอย่างต่อเนื่อง

(5) ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

ก. สามารถประยุกต์ใช้หลักทางคณิตศาสตร์ และสถิติ ในการปฏิบัติงาน

ข. สามารถสื่อสารด้วยภาษาไทยและภาษาอังกฤษได้ อย่างมีประสิทธิภาพ

ค. สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีจริยธรรม

ง. สามารถสื่อสารเพื่อให้ผู้รับบริการได้รับบริการสุขภาพอย่างปลอดภัย

(6) ทักษะการปฏิบัติทางวิชาชีพ

ก. สามารถปฏิบัติการพยาบาลและการผดุงครรภ์อย่างเป็นองค์รวมเพื่อความปลอดภัยของ ผู้รับบริการ ภายใต้หลักฐานเชิงประจักษ์ กฎหมาย และจรรยาบรรณวิชาชีพ

ข. สามารถใช้กระบวนการพยาบาล ในการปฏิบัติการพยาบาลและการผดุงครรภ์

ค. ปฏิบัติการพยาบาลและการผดุงครรภ์ด้วยความเมตตา กรุณา และเอื้ออาทร โดยคำนึงถึง สิทธิผู้ป่วยและความหลากหลายทางวัฒนธรรม

ง. สามารถปฏิบัติทักษะการพยาบาลได้ทั้งในสถานการณ์จำลองและในสถานการณ์จริงผล การเรียนรู้ที่กำหนดในมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรีสาขาพยาบาลศาสตร์ เป็นหลักหรือ

แนวทางในการกำหนดผลการเรียนรู้ระดับหลักสูตร (มคอ.2) ซึ่งแต่ละสถาบันการศึกษาจะกำหนดผลการเรียนรู้ระดับหลักสูตรอย่างสอดคล้องกับปรัชญา และวัตถุประสงค์ของหลักสูตร และกระจายความรับผิดชอบผลการเรียนรู้ระดับหลักสูตร (มคอ.2) สู่รายวิชาต่างๆ ทั้งนี้ ผลการเรียนรู้ของหลักสูตรที่สถาบันกำหนดจะต้องสนองตอบความต้องการด้านสุขภาพของประชาชน ผู้ใช้บัณฑิต หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อประโยชน์ในการบริหารจัดการการศึกษาภายในสถาบัน และเป็นการรองรับการประเมินตามมาตรฐานสากลต่อไป สถาบันศึกษามีทางเลือกในการกำหนดผลการเรียนรู้และการกระจายความรับผิดชอบผลการเรียนรู้จากหลักสูตรสู่รายวิชาได้ตามแนวทางต่อไปนี้

แนวทางที่ 1 กำหนดผลการเรียนรู้ในหลักสูตร (มคอ.2) ที่สอดคล้องกับปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตรและคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของสถาบันการศึกษา โดยอ้างอิงเชื่อมโยงกับผลการเรียนรู้ 6 ด้านตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาพยาบาลศาสตร์ (มคอ.1) และนำผลการเรียนรู้ดังกล่าวไปจัดทำแผนกระจายความรับผิดชอบในรายวิชาต่างๆ ในหลักสูตร ซึ่งเป็นแนวทางเดิม หรือ

แนวทางที่ 2 กำหนดผลการเรียนรู้ในหลักสูตร (มคอ.2) ที่สอดคล้องกับปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตรและคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของสถาบันการศึกษา และนำผลการเรียนรู้ที่กำหนดขึ้น ไปจัดทำแผนกระจายความรับผิดชอบในรายวิชาต่างๆ และต้องชี้แจงหรือจัดทำตารางเพิ่มเติมเพื่อแสดงว่าผลการเรียนรู้ที่สถาบันกำหนดขึ้นนั้น มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงหรืออ้างอิงได้กับผลการเรียนรู้อย่างน้อย 6 ด้าน ตามที่กำหนดในมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาพยาบาลศาสตร์ (มคอ.1)

4) รายวิชาปฏิบัติการพยาบาล

ในการจัดการเรียนการสอนสาขาพยาบาลศาสตร์ ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะของนักศึกษาพยาบาลให้สามารถ “ทำเป็น” และ “คิดเป็น” มาตรฐานคุณวุฒิฯ จึงได้กำหนดให้หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ต้องมีรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลในหมวดวิชาเฉพาะ โดยให้ความหมายว่า หมายถึง วิชาพื้นฐานวิชาชีพ และวิชาชีพการพยาบาล ที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ และปฏิบัติการพยาบาลได้ ซึ่งจะนำวิชาที่ไม่เกี่ยวข้องหรือไม่เป็นพื้นฐานของวิชาชีพการพยาบาลมาจัดไว้ในหมวดวิชาเฉพาะไม่ได้ จำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 72 หน่วยกิต ประกอบด้วย ทฤษฎี ไม่น้อยกว่า 24 หน่วยกิต โดย 1 หน่วยกิต ต้องจัดการเรียนการสอนไม่น้อยกว่า 15 ชั่วโมง สำหรับวิชาปฏิบัติการทางการพยาบาล จำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่าที่สภาวิชาชีพกำหนด โดย 1 หน่วยกิต ต้องจัดการเรียนการสอนไม่น้อยกว่า 45 ชั่วโมง ทั้งนี้ ไม่นับรวมวิชาปฏิบัติการทางการพยาบาลในห้องปฏิบัติการพยาบาลเสมือนจริงรายวิชาการพยาบาลมารดาและทารก การผดุงครรภ์ และการวางแผนครอบครัว ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติมีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 12 หน่วยกิต โดยให้มีวิชาภาคปฏิบัติ ไม่น้อยกว่า 6 หน่วยกิต

ทั้งนี้รายวิชาที่มีการปฏิบัติการพยาบาล จัดอยู่ใน กลุ่มวิชาชีพ หมายถึง รายวิชาที่จำเป็นต่อการประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ที่มีเนื้อหาสาระครอบคลุมการสร้างเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค

การบำบัดการพยาบาล และการฟื้นฟูสภาพตลอดจนการดูแลระดับประคอง การดูแลในภาวะเฉียบพลัน วิกฤติ และเรื้อรัง ทั้งในการพยาบาลผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ การพยาบาลเด็กและวัยรุ่น การพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต การพยาบาลอนามัยชุมชนการรื้อฟื้นการศึกษาระดับต้น การพยาบาลมารดาและทารก และการผดุงครรภ์ การบริหารการพยาบาล การประเมินภาวะสุขภาพ มโนคติและทฤษฎีทางการพยาบาล สารสนเทศทางการพยาบาล การวิจัยทางการพยาบาลกฎหมายและจรรยาบรรณวิชาชีพ การบรรจุเนื้อหาสาระสำคัญดังกล่าว ทั้งกลุ่มพื้นฐานวิชาชีพ และกลุ่มวิชาชีพ สถาบันการศึกษา อาจบูรณาการเนื้อหาสาระในรายวิชา หรือบรรจุเป็นรายวิชาเฉพาะก็ได้ แต่หลักสูตรต้องมีเนื้อหาสาระครอบคลุมตามที่กำหนดเป็นอย่างน้อย มีสัดส่วนเนื้อหาที่เหมาะสม และสอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่กระจายความรับผิดชอบในแต่ละรายวิชา

และเพื่อเน้นความรับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้บัณฑิตพยาบาลมีความรู้ความสามารถตามมาตรฐานวิชาชีพ มาตรฐานคุณวุฒิฯ ได้กำหนด คุณสมบัติอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรทั้ง 5 คน เพิ่มเติมจากมาตรฐานคุณวุฒิของสาขา อื่น ๆ คือ อาจารย์ผู้รับผิดชอบต้องมีคุณวุฒิอย่างน้อยในระดับปริญญาโททางการพยาบาลใน 5 สาขาวิชาหลัก ได้แก่ การพยาบาลผู้ใหญ่หรือผู้สูงอายุ การพยาบาลเด็ก การพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต การพยาบาลชุมชน และการพยาบาลมารดาและทารก หรือการผดุงครรภ์ ทั้งนี้ ให้มีประสบการณ์การสอนทางการพยาบาลในสถาบันการศึกษาทางการพยาบาลอย่างต่อเนื่อง ไม่น้อยกว่า 2 ปี ในกรณีที่อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรสำเร็จปริญญาโทสาขาอื่นนอกจาก 5 สาขาหลัก ต้องมีประสบการณ์การสอนในสาขาที่รับผิดชอบในสถาบันการศึกษาทางการพยาบาลอย่างต่อเนื่อง ไม่น้อยกว่า 5 ปี อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรมีภาระหน้าที่ในการบริหารและพัฒนารับผิดชอบ ตั้งแต่การวางแผน การควบคุมคุณภาพ การติดตามประเมินผล และการปรับปรุงหรือพัฒนาหลักสูตร หลักสูตรต้องมีอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรอยู่ประจำหลักสูตร ตลอดระยะเวลาดำเนินการหลักสูตร

2.4.2 ข้อบังคับของสภาการพยาบาลว่าด้วยการจัดการศึกษาพยาบาล

สภาการพยาบาลควบคุมมาตรฐานการจัดการศึกษาสาขาพยาบาลศาสตร์ โดยมีข้อบังคับที่สำคัญ ได้แก่ ข้อบังคับสภาการพยาบาลว่าด้วยการให้ความเห็นชอบหลักสูตรการศึกษาวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ ระดับวิชาชีพ พ.ศ. 2560 และ ข้อบังคับสภาการพยาบาลว่าด้วยหลักเกณฑ์การรับรองสถาบันการศึกษาวิชาการพยาบาลและการผดุงครรภ์ พ.ศ. 2562

สาระสำคัญในการจัดการศึกษาพยาบาล คือ หลักสูตรที่เปิดสอนจากสถาบันต่าง ๆ ต้องผ่านความเห็นชอบจากสภาการพยาบาล รวมทั้งสถาบันที่จัดการเรียนการสอนต้องผ่านการรับรองสถาบันจากสภาการพยาบาล เพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษาสามารถสอบขึ้นทะเบียนเพื่อรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพการพยาบาลได้

นอกจากนี้ สภาการพยาบาลได้ควบคุมให้มีการผลิตพยาบาลเพื่อให้ได้มาตรฐานวิชาชีพ โดยกำหนดให้มีภาคทฤษฎีและการเรียนในห้องปฏิบัติการ ไม่เกินวันละ 7 ชั่วโมง ภาคปฏิบัติไม่เกินวันละ 8 ชั่วโมง ใน

ระบบทวิภาค การจัดการศึกษาภาคปฏิบัติ ให้มีจำนวนชั่วโมงฝึกภาคปฏิบัติในแต่ละรายวิชา ครบถ้วนตามจำนวนหน่วยกิตที่ระบุไว้ในหลักสูตร โดยระบุแผนการจัดการศึกษาภาคปฏิบัติทุกรายวิชา ตามเวลาที่กำหนดไว้ล่วงหน้าอย่างชัดเจน หลักสูตรต้องกำหนดการคิดหน่วยกิต ดังนี้

1) รายวิชาภาคทฤษฎีที่มีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิตให้ใช้เวลาในการบรรยาย หรืออภิปราย 1 ชั่วโมงต่อสัปดาห์หรือไม่น้อยกว่า 15 ชั่วโมง ตลอดหนึ่งภาคการศึกษาปกติ

2) รายวิชาที่มีการปฏิบัติในห้องปฏิบัติการที่มีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิต ให้ใช้เวลาฝึกหรือทดลอง 2 ชั่วโมง ถึง 3 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ หรือตั้งแต่ 30 ชั่วโมงถึง 45 ชั่วโมงตลอดหนึ่งภาคการศึกษาปกติ

3) การฝึกภาคปฏิบัติที่มีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิต ให้ใช้เวลาฝึกปฏิบัติในสถานพยาบาล หรือสถาบันอื่นที่สภาการพยาบาลประกาศกำหนด ทั้งภายในและหรือภายนอกสถานที่ 3 ชั่วโมง ถึง 6 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ อย่างน้อย 15 สัปดาห์ หรือตั้งแต่ 45 ชั่วโมง ถึง 90 ชั่วโมง ตลอดหนึ่งภาคการศึกษาปกติ

4) รายวิชาที่นับหน่วยกิตไว้ในหมวดวิชาใดหรือกลุ่มวิชาใดแล้ว จะนำหน่วยกิตของรายวิชานั้นมานับในหมวดวิชาอื่น หรือกลุ่มวิชาอื่นอีกไม่ได้

2.4.3 เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2558

ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2558 ได้ระบุว่า โดยที่เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2548 ได้ประกาศใช้มาเป็นระยะเวลาหนึ่งแล้ว จึงมีความจำเป็นต้องมีการปรับปรุงเกณฑ์มาตรฐานดังกล่าวสำหรับการผลิตบัณฑิตระดับอุดมศึกษาที่เหมาะสมกับพลวัตของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โดยมีเจตนารมณ์ให้เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร ระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2558 รองรับการบริหารจัดการหลักสูตรที่มีลักษณะที่แตกต่างตามจุดเน้น ของสาขาวิชาการและวิชาชีพต่าง ๆ ตอบสนองการผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพสอดคล้องกับกรอบมาตรฐาน คุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ตลาดแรงงาน ความก้าวหน้าของศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งบริบททางสังคม ที่เปลี่ยนแปลงไป

สาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการหลักสูตรสาขาพยาบาลศาสตร์ คือ ในเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2558 ได้จัดให้หลักสูตรพยาบาลศาสตร์ เป็น หลักสูตรปริญญาตรีทางวิชาชีพหรือปฏิบัติการ ที่มุ่งผลิตบัณฑิตให้มีความรอบรู้ ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เน้นความรู้ สมรรถนะและทักษะด้านวิชาชีพตามข้อกำหนดของมาตรฐานวิชาชีพ หรือมีสมรรถนะและทักษะด้านการปฏิบัติเชิงเทคนิคในศาสตร์สาขานั้น ๆ โดยผ่านการฝึกงาน ในสถานประกอบการ หรือสหกิจศึกษา หลักสูตรแบบนี้เท่านั้นที่จัดหลักสูตรปริญญาตรี (ต่อเนื่อง) ได้ เพราะมุ่ง ผลิตบัณฑิตที่มีทักษะการปฏิบัติการอยู่แล้ว ให้มีความรู้ด้านวิชาการมากยิ่งขึ้น รวมทั้งได้รับการฝึกปฏิบัติ ขั้นสูงเพิ่มเติม หลักสูตรปริญญาตรี (ต่อเนื่อง) ถือเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรปริญญาตรี และจะต้องสะท้อนปรัชญาและเนื้อหาสาระของหลักสูตรปริญญาตรีนั้น ๆ โดยครบถ้วน และให้ระบุคำว่า “ต่อเนื่อง” ในวงเล็บต่อท้ายชื่อหลักสูตร

2.5 เกณฑ์ AUN-QA กับการประกันคุณภาพหลักสูตร

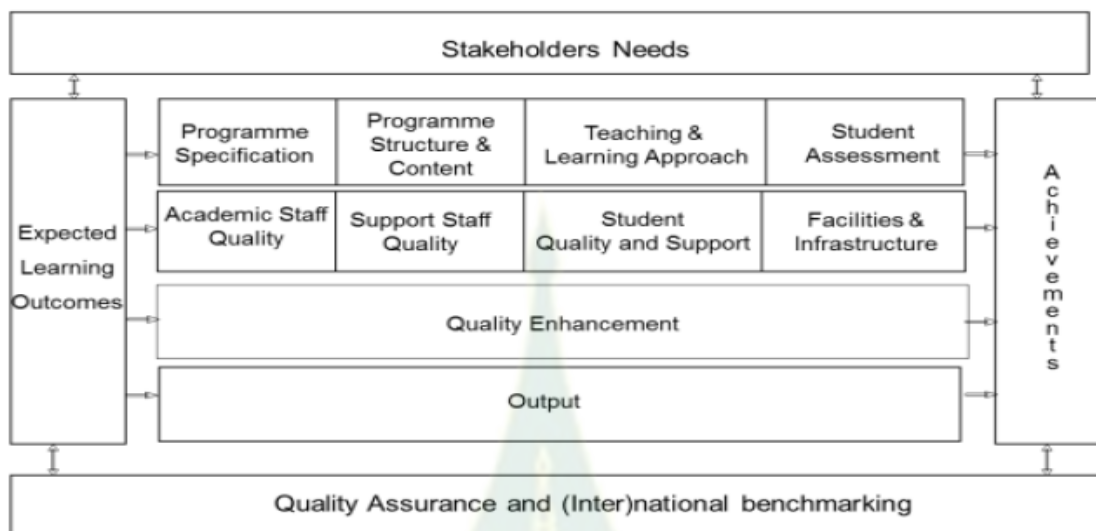
ระบบประกันคุณภาพการศึกษาเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน (ASEAN University Network Quality Assurance : AUN-QA) เป็นความร่วมมือของสถาบันอุดมศึกษาระหว่างประเทศสมาชิกสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียน ก่อตั้งขึ้นเมื่อเดือนพฤศจิกายน ค.ศ 1995 (พ.ศ. 2538) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างกลไกการประกันคุณภาพและมาตรฐานอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยสมาชิกให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน โดยสำนักงานเลขาธิการเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน (AUN Secretariat) ตั้งอยู่ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประเทศไทย

ระบบประกันคุณภาพการศึกษาเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน (AUN-QA) ในระดับหลักสูตรได้รับการพัฒนาขึ้นเพื่อตอบสนองความจำเป็นในการพัฒนาและประกันคุณภาพการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนซึ่งมีความหลากหลาย ให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน และมีการพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่องเพื่อยกระดับคุณภาพของบัณฑิตให้ตอบสนองความคาดหวังของตลาดแรงงาน สนับสนุนการเคลื่อนย้ายนักศึกษาและแรงงาน คຸ້ມครองผู้บริโภคน และสร้างโอกาสในการแลกเปลี่ยนนักศึกษาและความร่วมมือในอาเซียน โดยอาศัยหลักการสำคัญคือผลักดันการจัดการศึกษาแบบเน้นผลลัพธ์ หรือ Outcome-Based Education (OBE) ส่งเสริมการปรับปรุงพัฒนาการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่องด้วยวงจรคุณภาพ Plan-Do-Check-Act (PDCA) และไม่กำหนดวิธีการหรือเครื่องมือในการทำงานให้หลักสูตร แต่กำหนดเพียงประเด็นสำคัญที่มีผลต่อคุณภาพของการจัดการศึกษาเท่านั้น ระบบล่าสุดที่ใช้ในปัจจุบันคือ Guide to AUN-QA Assessment at Program Level version 3.0 ซึ่งผู้สนใจสามารถ Download มาใช้ได้ที่ <http://www.aunsec.org/>

รูปแบบการประกันคุณภาพระดับโปรแกรมหรือระดับหลักสูตรเน้นที่การจัดการเรียนการสอนโดยพิจารณาคุณภาพภายใน 3 มิติ คือ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต/ผลลัพธ์ โดยมีรูปแบบเริ่มจากผลการเรียนรู้ที่คาดหวังที่จะให้เกิดกับตัวผู้เรียน การแปลงผลการเรียนรู้ที่คาดหวังไปสู่โปรแกรมการศึกษาและวิธีที่จะทำ ให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ผ่านกลยุทธ์การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล การประเมินคุณภาพระดับโปรแกรมการศึกษาของ AUNQA ใช้ระบบการประเมินจากคะแนนเต็ม 7 ในลักษณะ Rating scale

เกณฑ์การประเมินคุณภาพระดับโปรแกรมหรือระดับหลักสูตรการศึกษา ประกอบด้วย เกณฑ์ AUN-QA จำนวน 11 เกณฑ์ ครอบคลุมการจัดทำผลลัพธ์การเรียนรู้ของหลักสูตรให้ตอบสนองข้อกำหนดของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียการจัดทำหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนและการประเมินผู้เรียนโดยใช้ผลลัพธ์การเรียนรู้เป็นฐาน การกำกับและพัฒนาคุณภาพของทรัพยากรในการผลิตบัณฑิต และการติดตามและปรับปรุงคุณภาพกระบวนการรวมทั้งผลผลิตของการจัดการศึกษา และในแต่ละเกณฑ์ยังประกอบด้วยเกณฑ์การพิจารณาย่อย ๆ ลงไปอีกเกณฑ์หลักในการประเมินคุณภาพ มีดังนี้ 1) Expected learning outcome 2) Programme specification 3) Programme structure and content 4) Teaching and learning Approach 5) Student assessment 6)

Academic staff quality 7) Support staff quality 9) Student quality and support 10) Facilities and infrastructure 11) Quality Enhancement 12) Output ดังภาพที่ 2.3

ภาพที่ 2.3 AUN-QA Model for Programme Level (3rd Version)

ที่มา: ASEAN University Network (AUN). (2015). *Guide to AUN-Qa Assessment at Programme Level Version 3.0*. Bangkok: ASEAN University Network.

สถาบันอุดมศึกษาหลายแห่ง ได้นำเกณฑ์ AUN-QA มาใช้ในการประกันคุณภาพหลักสูตร มากขึ้นตามลำดับ เนื่องจากสถาบันมีความจำเป็นที่จะต้องสร้างความมั่นใจแก่สังคมว่าสามารถพัฒนาองค์ความรู้ และผลิตบัณฑิต ตอบสนองต่อยุทธศาสตร์ และการพัฒนาประเทศให้มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการสร้างขีดความสามารถ ในการแข่งขันระดับสากล การพัฒนาภาคการผลิตจริงทั้งอุตสาหกรรมและบริการ การพัฒนาอาชีพ คุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ระดับท้องถิ่นและชุมชน นอกจากนี้ยังช่วยให้สถาบันสามารถพัฒนาหลักสูตรได้ตรงกับความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งนักศึกษา ผู้จ้างงาน ผู้ปกครอง รัฐบาล และประชาชนทั่วไป และเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเหล่านี้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา และปรับปรุงหลักสูตร

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Landeen และคณะ (2016) ได้ศึกษาผลจากการปรับหลักสูตรต่อผลลัพธ์การเรียนรู้ทางคลินิกของนักศึกษาพยาบาล ของมหาวิทยาลัยแม่คมาสเตอร์ ประเทศแคนาดา โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม อาจารย์ผู้สอนการปฏิบัติการพยาบาลในนักศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 25 คน เกี่ยวกับผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาปีสุดท้ายก่อนและหลังการปรับปรุงหลักสูตร ในด้านการปฏิบัติการพยาบาลโดยยึดผู้ป่วยเป็นศูนย์กลาง การให้เหตุผลทางคลินิก และการตัดสินใจเชิงจริยธรรม และการ

ตัดสินใจบนพื้นฐานของความรู้ด้านพยาธิสรีรวิทยาและหลักฐานเชิงประจักษ์ ผลการวิจัยพบว่า หลังปรับหลักสูตร นักศึกษามีการพยาบาลโดยยึดผู้ป่วยเป็นศูนย์กลางมากขึ้น มีความมั่นใจในการปฏิบัติการพยาบาลเชิงวิชาชีพเพิ่มขึ้น การให้เหตุผลทางคลินิก และการตัดสินใจเชิงจริยธรรมดีขึ้น แต่ไม่พบการเปลี่ยนแปลงในเรื่องในการตัดสินใจโดยการผสมผสานความรู้ด้านพยาธิสรีรภาพ หรือ หลักฐานเชิงประจักษ์ที่เหมาะสม

กัญญา อุนวงศ์ อาจารย์ ศุภสุธิกุล วิทยุขุฒม์ อยู่ในศีล และกรณธ์รัตน์ สุนทรพันธ์ (2561) ได้ศึกษาความคิดเห็นและการปฏิบัติของคณาจารย์ในการใช้ระบบประกันคุณภาพการศึกษาเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน (AUN-QA) ระดับหลักสูตรในประเทศไทย กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหาร อาจารย์ และผู้ประเมินคุณภาพการศึกษา ระดับหลักสูตรคนที่สังกัดใน 11 มหาวิทยาลัยซึ่งประกาศใช้ระบบ AUN-QA จำนวน 625 คน ผลการศึกษาพบว่า มหาวิทยาลัยต่างๆ มีเป้าหมายในการใช้ AUN-QA คือเพื่อการพัฒนาคุณภาพของหลักสูตร มากกว่าการได้รับการรับรองคุณภาพจากเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน การใช้ AUN-QA ทำให้อาจารย์ใช้หลักการของการจัดการศึกษาที่เน้นผลลัพธ์และวงจรคุณภาพในการจัดการศึกษามากขึ้น ผู้บริหารทุกระดับส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา แต่ความเข้าใจและการสนับสนุนที่จำเป็นในด้านคุณภาพจากผู้บริหารและอาจารย์ยังอยู่ในระดับปานกลาง ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เชื่อว่าระบบ AUN-QA มีความเหมาะสมต่อการใช้งานกับหลักสูตรในมหาวิทยาลัยในประเทศไทย สอดคล้องกับแนวทางการดำเนินการตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติและจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานของหลักสูตรในระดับสากล การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการและวิธีการของการจัดการศึกษาแบบเน้นผลลัพธ์ AUN-QA และบทบาทหน้าที่ของทุกภาคส่วนในมหาวิทยาลัยอย่างต่อเนื่อง มีความจำเป็นต่อการนำเกณฑ์ สาระของ AUN-QA ไปใช้ให้ประสบความสำเร็จ

Bobby และ Nancy (2014) ศึกษาภาวะเปรียบเทียบและข้อเสนอแนะสำหรับการเตรียมสอบใบประกอบวิชาชีพของหลักสูตรพยาบาลในระบบการศึกษาทางไกล ซึ่งพบว่ามีแนวปฏิบัติที่ดีและมีคุณภาพสำหรับนักศึกษาพยาบาลในระบบการศึกษาทางไกลเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนสำหรับนักศึกษาพยาบาลในระบบการศึกษาทางไกล ซึ่งมี 7 องค์ประกอบ คือ การมีปฏิสัมพันธ์กับอาจารย์ผู้สอน ความร่วมมือระหว่างผู้เรียน การเรียนแบบ Active learning การให้ข้อมูลย้อนกลับของผู้สอนกับผู้เรียน ให้ความสำคัญกับการเรียน ความคาดหวังในการเรียนรู้ และเคารพในความสามารถที่หลากหลายและวิธีการเรียนรู้

Broome และคณะ (2011) จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับองค์ประกอบของแนวปฏิบัติการฝึกปฏิบัติการพยาบาลในระบบการศึกษาทางไกล ประกอบด้วย การมีสัมพันธภาพระหว่างผู้เรียนและผู้สอน การเรียนแบบร่วมมือ Active learning การให้ข้อมูลย้อนกลับ เวลา ความคาดหวังในการเรียนรู้ และวิธีการเรียนรู้ ซึ่งได้นำมาประยุกต์ใช้ในการฝึกปฏิบัติการพยาบาลพบว่า มีความเหมาะสมกับการฝึกปฏิบัติการพยาบาลและส่งผลลัพธ์ที่ดีต่อการฝึกปฏิบัติ

Sloan Consortium's (2013) ได้พัฒนาตัวชี้วัดสำหรับการศึกษาในระบบการศึกษาทางไกลร่วมกับ Western Interstate Commission for Higher Education's (2011) ซึ่งมี 15 ตัวชี้วัด และ The Middle States Commission on Higher Education's (2011) ได้ประยุกต์การประเมินผลของระบบการศึกษาทางไกลร่วมกับสถาบันที่มีส่วนร่วมในอเมริกา และ National Council for State Authorization Reciprocity Agreements (2014) ซึ่งได้สรุปแนวปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอนในระบบการศึกษาทางไกลประกอบด้วย ระบบการศึกษาทางไกลต้องมีความสอดคล้องเหมาะสมกับพันธกิจและวัตถุประสงค์ของสถาบัน แผนพัฒนาที่ยั่งยืน และสามารถประยุกต์กับการวางแผนของสถาบันและในการประเมินกระบวนการ ระบบการศึกษาทางไกลต้องเป็นระบบและมีความเป็นวิชาการ หลักสูตรต้องมีความสอดคล้องกับรูปแบบการเรียน ต้องมีการประเมินประสิทธิภาพ และผลลัพธ์ของการจัดการเรียนการสอนในระบบการศึกษาทางไกล คณะต้องมีการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนทางไกลในหลักสูตรและต้องประเมินผลลัพธ์ของผู้เรียน สถาบันต้องให้บริการนักศึกษาที่มีประสิทธิภาพและมีวิชาการ สถาบันต้องสนับสนุนแหล่งทรัพยากรทางการศึกษาแก่ผู้เรียน และสถาบันต้องให้ความเชื่อมั่นในการให้ข้อเสนอต่างๆ

อรุณพ สนธิไชย (2559) ศึกษาเรื่องการพัฒนาารูปแบบเตรียมความพร้อมการฝึกประสบการณ์ให้บริการสุขภาพระดับปฐมภูมิ ณ บ้านเกิด ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 หลักสูตรสาธารณสุขศาสตร์ วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดยะลา การศึกษาวิจัยใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการเตรียมความพร้อมฝึกประสบการณ์ และเปรียบเทียบพฤติกรรมกรรมการฝึกประสบการณ์ให้บริการสุขภาพระดับปฐมภูมิ ณบ้านเกิด ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดยะลา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการฝึกประสบการณ์ การให้บริการสุขภาพระดับปฐมภูมิ ณ บ้านเกิดของนักศึกษาหลักสูตรสาธารณสุขศาสตร์ ซึ่งมีองค์ประกอบด้าน ตรวจประเมินและบำบัดโรคเบื้องต้น ด้านส่งเสริมสุขภาพ ด้านควบคุม ป้องกันโรค ด้านฟื้นฟูสภาพ และด้านการคุ้มครองผู้บริโภค และลักษณะงานที่เกี่ยวกับการศึกษาวิเคราะห์ วิจัย วินิจฉัยปัญหาพัฒนางานทางด้านสาธารณสุข ตามบริบทที่เป็นบทบาทหน้าที่นักวิชาการสาธารณสุข และพร้อมเข้าสู่วิชาชีพสาธารณสุขชุมชนหลังสำเร็จการศึกษา

เสาวณีย์ เต็งสุวรรณ (2559) ศึกษาเรื่องการพัฒนาารูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเลขานุการ สำหรับนักศึกษาอาชีวศึกษา วัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อพัฒนารูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเลขานุการ สำหรับนักศึกษาอาชีวศึกษา การวิจัยนี้มี 3 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาสภาพการจัดฝึกประสบการณ์และสมรรถนะวิชาชีพเลขานุการ 2) สร้างรูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเลขานุการ และ 3) ทดลองใช้รูปแบบ กลุ่มตัวอย่าง คือครูฝึก และนักศึกษา จำนวน 60 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเลขานุการ สำหรับนักศึกษาอาชีวศึกษามีองค์ประกอบด้านปัจจัยนำเข้า คือ หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) เลขานุการ สถานศึกษา สถานประกอบการ และนักศึกษา ด้านกระบวนการ คือ การวางแผน ได้แก่การปฐมนิเทศ การทบทวนความรู้ด้านสมรรถนะวิชาชีพ และการทบทวนการฝึกปฏิบัติตามสมรรถนะวิชาชีพ การดำเนินงานตาม

แผน ได้แก่ การฝึกปฏิบัติในสถานประกอบการ การตรวจสอบ ได้แก่ การประเมินผลตามสภาพจริง และการปรับปรุงแก้ไข ได้แก่ การวิเคราะห์ผลการฝึกประสบการณ์ ด้านผลผลิต คือ ความพึงพอใจของสถานประกอบการ และสมรรถนะวิชาชีพเลขานุการ รูปแบบที่พัฒนาขึ้น ผู้เชี่ยวชาญ พบว่า มีคุณภาพในระดับมากที่สุด 2) ผลการทดลองใช้รูปแบบ พบว่า ครูฝึกมีความพึงพอใจในระดับมาก และ นักศึกษามีสมรรถนะวิชาชีพในระดับ ดีเยี่ยม

วัชรินทร์ รักเสนาะ ไพโรจน์ สติรยากร และพิสิฐ เมธาภัทร (2558) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาแบบการจัดการบริหารระบบการจัดการเรียนการสอนสหกิจศึกษา การศึกษาวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการบริหารระบบการจัดการเรียนการสอนสหกิจศึกษาในสถานศึกษา รูปแบบการศึกษาคือเป็นการวิจัยและพัฒนา ผลการวิจัยสรุปได้ว่า 1) ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการบริหารระบบการจัดการเรียนการสอนสหกิจศึกษาผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน โดยการสนทนากลุ่ม พบว่า มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด 2) ผลการประเมินความเหมาะสมเกี่ยวกับคู่มือสหกิจศึกษา ฉบับสมบูรณ์โดยผู้เชี่ยวชาญ 9 คน พบว่าคู่มือสหกิจศึกษามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และ 3) ผลขั้นตอนการพัฒนาและหาประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรบเรื่องการสอนซึ่งประยุกต์รูปแบบการประเมิน CIPP Model ในการประเมินบริบทเพื่อศึกษาหาข้อมูล และหลักการในการกำหนดหลักสูตรฝึกอบรบพบว่าพนักงานพี่เลี้ยงต้องมีการฝึกอบรบเรื่องการสอนงานส่วนการประเมินปัจจัยเบื้องต้นพบว่าหลักสูตรฝึกอบรบมีความสอดคล้องทุกด้าน โดยดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.95-1.00

สมบูรณ์ ลิขิตยงวรา และสุมาลี สังข์ศรี (2556) ศึกษาการพัฒนาแบบการศึกษาทางไกลสำหรับคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า 1) รูปแบบการศึกษาทางไกลสำหรับคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ มืองค์ประกอบ 7 ประการ ได้แก่ การบริหารและการจัดการ การเรียนการสอน สื่อการเรียน ผู้เรียน ผู้สอน การวัดและประเมินผล และการบริการสนับสนุน 2) นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนการเรียน มีความพึงพอใจ มีเจตคติที่ดีและมีพฤติกรรมทางการเรียนที่เกิดจากการนำความรู้รายวิชาที่เรียนด้วยการศึกษาทางไกลไปใช้อยู่ในระดับมาก 3) ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้สอน นักศึกษา ศิษย์เก่า และอาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ มีความคิดเห็นว่ารูปแบบการศึกษาทางไกลนี้มีความเหมาะสม

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง คณะผู้วิจัยพบว่า การจัดทำรูปแบบการฝึกปฏิบัติการพยาบาลในระบบการศึกษาทางไกล มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชนั้น จำเป็นต้องมีการคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ อาทิ การบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ การกำหนดรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่มีความเหมาะสม คำนึงถึงความเป็นไปได้ ความสะดวกทั้งของผู้เรียนและผู้สอน การวัดและประเมินผลที่ได้มาตรฐาน และการนำสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้ นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงรายละเอียดต่างๆ ทั้งข้อบังคับและประกาศที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทางการพยาบาลเพื่อให้ได้มาตรฐานของสภาวิชาชีพ และผู้เรียนเกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ได้มาตรฐานเทียบเท่ากับสถาบันการศึกษาอื่นๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ